

VIGYÁZAT, INTERNET!

Amikor 1881 május 1-én a Fürdő utcában megkezdte működését az első magyar telefonközpont, senki nem gondolta az alapító Puskás testvéreken kívül, hogy előbb-utóbb a nagyváros életének nélkülözhetetlen részévé válik a telefonia.

Az ötven előfizető csak egymást hívhatta, így ez a szűk kör kezdetben nem vonzott újabb előfizetőket. A lassú és folyamatos növekedés után viszont ugrásszerű változás következett be: egy idő után megérte már csatlakozni, hiszen egyre több ember elérhetővé vált telefonon is.

Valahogy így vagyunk az Internettel is, hiszen a prognózisok szerint az ezredforduló után mintegy egymillió ember használja majd az Internetet Magyarországon. Erre a művelődési háznak is illene felkészülniük. Megkockáztatom, hogy nemcsak ez a tény, hanem maga a Világ sem igazán jelent túl nagy kihívást a mindennel szemben védekező állásba kövesedett kulturális intézményrendszer számára. Ha művelődési házaink tevékenységét nézzük, úgy tűnik, valami láthatatlan központi akarat kísérteties egyformaságra igazítja őket. A ruhavásárok, az aerobic, a szabás-varrás változó ciklusainak rendjébe, a költségvetési háborúkba, és az önkormányzattal való elegáns csörték mazoista élvezetei közé pedig igencsak nehéz az európai gondolatot beilleszteni.

A helyi csúcstechnológiát képviselő Optima írógépek sem kifejezetten alkalmasak arra, hogy az Internetre csatlakozzunk velük. (A gazdaságis ugyan használ számítógépet, de a könyvelés az szent dolog, nem fér meg mellette az Internet. Még csak az hiányzik, hogy egy UFO belepiszkáljon az adatainkba!).

Lehet, hogy szakmai ártalom, vagy a suszternek cipője elvert gyökeret bennünk, de valahogy nem szeretjük nemcsak a Világot, hanem az ebben élő embereket sem. A meghitt beszélgetések, jó dumálások helyett profi módon megszervezzük másoknak, hogy dumáljanak, aztán szépen magunkra csukjuk az ajtót. Ha valaki magányunkban ránk tör, az érdeklődés legcsekélyebb szikrája sem villan fel bennünk. Helyette tekintetünkkel a "Mit akarsz?", és "Vajon meddig maradsz?" őszinte kérdéseit sugározzuk vissza.

Van köztünk egy-két olyan tehetség, aki öt perc alatt képes megfagyasztani egy társaság jó hangulatát. Nem kell tehát Internet ahhoz, hogy valódi emberi kapcsolataink megromoljanak. Ezért aztán ideje már bűnbakot keresni, hogy helyre álljon világunk kikökönt állapotota.

Erre való az Internet.

Csodákra azért ne számítsunk. Nem az Internet mérgezi meg a kapcsolatainkat, hanem ezek már rendszeresen mérgeztettek voltak akkor is, amikor a modern kommunikácónak ez az eszköze még meg sem jelent. Kétségtelen viszont, hogy ahogyan a technika felerősíti a hangot, úgy erősíti fel az Internet az emberi hülyeséget. Egy-egy téveszme nyilvánosságot kap, és találkozik más tévképzetekkel. A gerjesztésért pedig nem a technika felelős, hiszen Gutenberget sem átkozhatjuk azért, mert Markarjan kultúraelméletét kinyomtatták. A világ igencsak sokszínű, és ez természetes módon megjelenik az Internet virtuális világában is. Van itt vallási fanatizmus, terrorista kézikönyv kiscserkészek és szelíd lelkületű maffiózók számára, vannak pornó oldalak, ahova elrettentő vizuális ökölcspásként beküldhetjük akár anyósunk aktképét is, sőt, ha kellően perverz vagyunk, akkor művelődési házunk nyári programjainak szellemi élvezetét is megoszthatjuk a Brazil őserdőben buzgó böngésző tizenéves bennszülöttekkel, akik ettől kezdve már

minden bizonnyal szünidő-dőzni fognak a dobpergések ritmusára. Az Internet a világtörténet legmonumentálisabb könyve. Több millió és naponta állandóan változó lapját emberek milliói írják és forgatják minden nap. Olyan világ ez, ahol valahol összegződik mindaz, amit az ember gondol önmagáról, a másiktól és környezetéről. Épeszű kormányzat nem korlátozhatja a működését, pusztán azért, mert rossz célokra is lehet használni. (Kereszttel is vágta már kupán embert, mégsem tiltotta be senki a kegyeszek árusítását.) Az Interneten tehát minden megjelenhet, és ez így van jól. De mi legyen a gyerekekkel? A védelmet nem a számítógépekbe, netalántán a böngésző programokba kell beépíteni, hanem a nevelés révén magába a gyerekekbe. Ez a módszer aztán univerzálisan használható lesz nemcsak a számítógépre, hanem a videóra, az újságokra, és a könyvekre is. És van egy nagy előnye: önműködő.

Komoly tanulmányok, szociológiai felmérések születtek arról, hogy hány házasság romlott meg azért, mert az egyik fél (az esetek többségében a férfi) túlzottan kötődött az Internethez, és éjszakáit inkább a számítógéppel, mint kedves feleségével osztotta meg. Az eddigi ismeretében kitalálhatják: természetesen ezért sem az Internet a felelős. Számítógépbe soha nem szagolt férfiak éjszakákat horgásznak át, vagy órákat töltenek el a kocsmában egy-egy nagyfröccs mellett, megtárgyalva sorsátársikkal a nemzet nagy sorskérdéseit, vagy a hétfégi meccs kilátásait. Sors és ivartársaim önpusztító életmódja és fájdalmasan korai halála szintén a menekülés egyik formáját jelenti. A különbség annyi, hogy a kellemes és egészséges, valamint a még kellemesebb, de korántsem egészséges időtöltéseknek ezeket a konvencionális eszközeit megszoktuk, éppen ezért már nem tűnnek fel senkinek, szemben a számítógéppel, amely a legtöbb nő számára a modern kor átkozottan misztikus eszközeként a gyűlölet titokzatos tárgyaként jelenik meg. Átkok özönét zúdítják szegény kis számítógépeinkre, holott ők tehetnek az egészségről a legkevésbé. Sokan misztifikálják a szerepüket, elsősorban persze azok, akik nem értenek hozzájuk. Ők azok, akik hajlamosak lelket képzelni a dobozba, holott az esetek többségében egy-egy program kiakadását nem a PC frusztrált lelkiállapota, netalántán másnapossága okozza, hanem egy-egy tréfáskedvű suhanc által kreált vírus, vagy ami még ennél is gyakoribb és rosszabb: a Windows 95 nevű operációs rendszertelenség.

Vannak, akik magát az Internetet is egy hatalmas élőlénynek, a számítógépek világméretű összeesküvésének tartják. Ezt a tudatot ráadásul egy sor Sci-fi is erősíti. Az Internet valóban gyökeresen más, mint a telefon, a videó, vagy a televízió. De aki naponta használja, az nem tartja olyan eszköznek, amitől félnie kellene. Használatával nemcsak a félelem tűnik el, hanem az országhatárok is, nagy egyetemi könyvtárak katalógusait böngészhetjük kis falusi szobánkból, színházjegyet, CD-t, étolajat rendelhetünk, vagy naponta akár több tucat levelet is válthatunk eddig olyannyira messze lévő ausztráliai vagy Dél-Afrikai rokonainkkal. Emberek milliói fedezték fel újra a levelezés örömet.

És ezek az írások (digitális technikai hátterük ellenére) sokszor emberibbek és őszintebbek, mint díszes és illatos levélpapírra írt hagyományos társaik. A hírcsoportok pedig a történelem legdemokratikusabb újságjai, hiszen maguk az olvasók írják a "lapokat", az esetek többségében egy lényegtelennek nevezhető formális moderálás mellett. Kialakultak a szabályok, és az etikai normák is. Nem illik például a "Caps Lock" billentyűt

bekapcsolni hagyni, mert a tiszta nagybetűs szöveg kiabálást jelent. Örvendetesen egyre több a magyar nyelvű Forum is. Ez elsősorban egy Hollósi Józsi nevű egyszemélyes intézmény áldásos tevékenységének köszönhető, aki HIX néven alapított és működtet egy információs- levelező rendszert. A közelmúltban jelent meg CD – n a HIX eddigi éveinek teljes anyaga. Több ezer témakörben százezernyi levél árulkodik arról, hogy mi foglalkoztatta ebben az időszakban az embereket. Ez a kis lemez pár év múlva minden bizonnyal korszakunk egyik legfontosabb történeti forrásává válik. Megszületett tehát egy borzasztóan fontos digitális dokumentum, amelynek tanulmányozását ajánlom mindazok figyelmébe, akik hivatásuknak tekintik az emberekkel való foglalkozást, legyenek azok pedagógusok, pszichológusok, lelkészek vagy népművelők.

Az On-line levelezés révén a Föld legtávolabbi pontján élő embertársammal pontosan úgy levelezhetek, mint iskolás koromban a mögöttem ülő kislánnyal. Most már nemcsak a szó, hanem az írás is elrepülhet: amit én Pestszentlőrinci szobámban leírok, az szinte azonnal megjelenik Mexikóban élő barátom képernyőjén. Nincs idő megfésülni vagy megszűrni a gondolatokat, a monitoron megjelenő rövid mondatra azonnal reagálni kell. Rövidek, pattogóak ezek a mondatok, hasonlóan az élő beszédhez. Nem látom ugyan a másik arcát, de a reaklási időből, a beírás sebességéből, az elírásokból és egy sor más apróságból mégis sok mindent megtudhatok arról, hogy milyen érzelmek kísérik a leírt szavakat. (Ime, az írásnak is lehet meta-kommunikációja).

Az elmondottakból is látszik, hogy az Internet nem elválasztja, hanem összeköti egymással az embereket. Ráadásul nem ismer elmaradott térségeket, hiszen segítségével pontosan ugyanazok a lehetőségek nyílnak meg a felhasználó számára Párizsban, mint egy szabolcsi faluban.

A különbség azok között alakul majd ki, akik használják, illetve akik nem használják ezt a sokat átkozott, de egyre inkább nélkülözhetetlen eszközt. A következő évezredben az analfabétizmussal egyenértékű lesz, ha valaki nem tudja használni a számítógépet, és nem ismer idegen nyelveket.

Mi művelődési házak sokat segíthetünk abban, hogy ezek a hátrányok megszűnjenek... Ehhez viszont nekünk is használók-ká kell válnunk. Kétségtelen, hogy ehhez kevés a pénz. Én mégis azt hiszem, hogy elsősorban nem ennek a hiánya, hanem a szemlélet akadályozza, hogy még többen legyünk jelen az Interneten. Ha lesz a művelődési házaknak levelezési listája, nem nehéz megjósolni, hogy alig lesz rajta üzenet. Ehhez ugyanis nemcsak eszköz kell, hanem kommunikációs készség is. (Én sem fogom az anyósomat többször felhívni akkor sem, ha ehhez több csatornám nyílik.)

Intézményrendszerünk túlélte rendszereket, kurzusokat, és minisztereket. Most is van rá esélyünk, hogy felvegyük azt a kesztyűt, amit az Internet dobott elénk. De ehhez már belső változásokra, a megváltozott helyzethez való alkalmazkodásra is szükségünk lesz.

